

RECENSION

Yamina Torres i *Svart Venus*

Svart Venus

Originaltitel Vénus noire

Svensk titel Svart Venus

Regi Abdellatif Kechiche

Producent Charles Gillibert, Marin Karmitz, Nathanaël Karmitz

Manus Abdel Kechiche, Ghalia Lacroix

Foto Lubomir Bakchev

Roller Yahima Torres, André Jacobs, Olivier Gourmet, Elina Löwensohn, François Marthouret, Michel Bionti m fl

Frankrike, Belgien 2010

Längd 1 tim 34 min

Distributör Folkets Bio AB

Redan efter några minuter känner man sig illa till mods. Vi kommer rakt in i en liten amfiteater där den kände vetenskapsmannen Georges Cuvier och hans manliga medhjälpare, med en vokabulär som hör hemma i zoologin, undervisar andra män i kvinnlig anatomi, en speciell kvinnas anatomi. En avgjutning av kvinnan avtäckts och delar av hennes kropp, bland annat hennes könsorgan bevarade i formalin, förevisas männen. Det är 1817 i Paris och stämningen präglas av vetenskapligt allvar och nyfikenhet. Därefter flyttas vi några år tillbaka i tiden till en marknad i London och vi får se den tidigare förevisade kvinnan livs levande men fången i en bur med koppel om halsen. Publikens nu en skrånande hop av män och kvinnor från stadens bottenkikt och stämningen är uppsluppen blandad med skräck och nyfikenhet. De har kommit för att se och kanske röra vid "Hottentott Venus". Mannen som äger och visar upp henne nu är hennes tidigare husbonde från Sydafrika, som såg en affärsidé i henne och tog henne med sig till England. Senare uppvisas den svarta Venus för libertiner i Paris förnäma salonger. Men då är det en annan man som äger henne.

Regissören Abdellatif Kechiche koncentrerar sig helt på tiden i

Europa från 1810 fram till kvinnans död 1815 och berättar nästan ingenting om kvinnans liv innan hon blev "Hottentott Venus" i London. Men vi vet i dag att Saartjie Bartman föddes mot slutet av 1700-talet i nuvarande Sydafrika och tillhörde khoisanfolket. Hon jobbade i hushållet hos en holländare som såg hennes exotiska potential, framför allt på grund av hennes stora bakdel och förstörade könsorgan, och tog henne med sig till London.

Abdellatif Kechiche har med *Svart Venus* gjort sin första kostymfilm, men temana från hans tidigare tre filmer känns igen. Han intresserar sig för mötet mellan utomeuropeisk och europeisk kultur och speciellt hur detta yttrar sig i Frankrike där han bor.

Om det är nu eller då spelar ingen roll. Framför allt är det blicken, iakttagandet, som han utforskar. I *Svart Venus* med sina långa, utdragna och alltmer smärtsamma scener förvandlas vi åskådare av filmen till åskådare på den vetenskapliga amfiteatern, vi sitter bland publiken på marknaden och vi deltar i orgierna i de förnäma salongerna. Vi blir betraktare av detta mer och mer förödmjukande spektakel. Men vi får också se närbilder på Saartjies ansikte mellan föreläsningarna. Det är en trött, alkoholiserad och uppgiven kvinna vi ser. Bara en gång protesterar hon och det är när hon "hyrs ut" till vetenskapsmännen några dagar. Hennes kropp studeras, granskas och mäts in i minsta detalj; allt utom sitt kön visar hon. Vilken typ av scen det än handlar om, så måste man beundra kubanska Yahima Torres för hennes insats som Saartjie.

Ända fram till mitten av 1970-talet fanns Saartjies dissekerade kropp till allmän beskådan på Musée de l'homme i Paris. Först 2002 fick hennes kvarlevor komma tillbaka hem till Sydafrika, där hennes kista togs emot av 10 000 personer. Hon har nästan 200 år efter sin död blivit en symbol för Sydafrika efter apartheid. Inte där, inte i Sverige och inte någonstans vill vi höra någon, vetenskapsman eller ej, framföra att vissa raser är underlägsna på grund av skallens form eller något annat. Det sägs att Cuviers hjärna hamnade i formalin på samma museum som Saartjies hjärna. Vågar vi gissa att man inte ser någon skillnad?

Eva Lindfors